

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 25
אלול תשע"ד

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

לקרקע, ואף לא נעשה כחלק מהלחי ומהמחיצה כשנעשה לשבת אחת. כי צורתו מוכחת עליו שהוא נחשב דבר חייוני, ואינו משנה את גובה הקרקע ולא את צורת הלחי. ולפי"ז אפילו אם יהיה בו גוב י" טפחים י"ל שאינו פוסל, כי נוהגים להקל שגם מחיצה עראית אינה פוסלת [כאשר אינה מחלקת את המקום לרשויות נפרדות].

העמדת לחי ע"י אבנים גדולות

אבל היה לחי נוסף שהעמידו אותו בצורה דומה, ובו יש יותר בעיה, שהעמידו אבן גדולה לפני הלחי, כדי שהאבן תחזיק את הלחי למשך השבת. בזה יש לדון שהוא דומה לדברי הרמ"א שאבנים ועפר מתבטלים לקרקע, שהרי אבן כזו דרכה להיות חלק מהקרקע, ובאזור כזה החצרות הם שטחים סלעיים ומוזנחים שמצוי בהם סלעים כאלו, וא"כ דרך אבן זו להיות קרקע, וכיון שהניחו אותה כאן לשבת אחת, הרי היא קרקע.

וממילא יש בלחי בעיה שאין לו גובה י" טפחים מעל ראש האבן, ואם יעמידו את הלחי על האבן ג"כ לא יהיה טוב, כיון שצריך שהלחי יעמוד על קרקע שיש בה שטח ד' על ד' טפחים, והסלע אינו רחב ד' טפחים [וגם אם יהיה רחב, יש עוד פרטים בזה ואכמ"ל].

אמנם גם בזה יש לדון להכשיר, ולומר שהאבן אינה קרקע, כיון שהעמידו אותה לא לשם קרקע, אלא לשימוש טכני לחבר את הלחי, ואינה דומה לדברי הרמ"א שמועיל ביטול לשבת אחת, שמדובר באופן שמבטל את החול לשמש קרקע [כדי להגביה את הקרקע ולבטל את הכתל משיעור גבהו], דהוי ביטול לשם קרקע. וגם אם נאמר שגם כשאינו מתכוין לבטל מ"מ כל קביעות לשבת אחת נחשב כביטול, מ"מ אבן העומדת בצורה כזו שניכר שהיא משמשת ללחי, צורתה מוכחת עליה שאינה חלק מהקרקע.

והנה נידון כעין זה מצוי במקרים רבים, שקבלנים שעובדים קרוב לגבולות העירוב מעמידים סחורות של אבנים וחול, תחת צורת הפתח של העירוב. יש מקרים שמדובר בערימת חול או אבני חצץ שפוכה על הקרקע, ויש מקרים שמדובר בערימות בלוקים או סלעים העומדים לשימוש בימים הקרובים. ומ"מ לשבת זו הם ישראו במקומם, האם זה פוסל את צורת הפתח כאשר הם גבוהים י" טפחים, מדיון מחיצה [או רשות היחיד] המחלקת את צורת הפתח, או שמא כיון שלא היתה כאן מחשבה לבטל את הערימה לקרקע, אלא היא מונחת כמו שמניחים כלי שאין לו שייכות לקרקע, אינה נחשבת לקרקע או כדבר קבוע. ולדינא למרות שבסברא פשוטה נראה לומר שאבנים וחול בצורה כזו אינם קרקע, מ"מ שמענו מהרבנים בשם מרן הגר"נ קרליץ שליט"א שנקט שאבנים וחול מתבטלים בכל אופן, אפילו כשהם מונחים בצורה זמנית, כיון שקבועים לשבת אחת. וכן דעת עוד רבנים, ויש חולקים.

לפי"ז גם בנידון הנ"ל בלחי שהעמידו את הלחי ע"י אבן, כיון שהעמידו את האבן שתעמוד שם שבת אחת, הרי היא קרקע, וא"כ ממעטת מגובה הלחי.

ומ"מ יש אומרים שיש אפשרות להכשיר את הלחי הנ"ל מטעם אחר, משום שיש לדון את האבן כהמשך של הלחי, וכביכול הלחי למטה מתרחב. והנה בדרך כלל כשהלחי מתרחב, הוא נעשה פתחי שימאי, אבל בכה"ג שניכר שהאבן היא דבר אחר מהלחי, אינו נפסל משום כן, אע"פ שמצד הדין צריך להחשיב את הלחי כאלו מתעקם וממשיך עם האבן. ודבר זה הוא חידוש, אבל מצינו כן בחזו"א (סי' ע' סס"ק י"ח), ויש לעיין בזה.

פתרונות להעמדת לחיים בחוסר אמצעים

בגליון הקודם הבאנו מעשה במשפחה שנסעה עם כמה זוגות לנופש לישוב דתי, ודאגה לסדר לעצמה עירוב בין הבנינים, מאחר שההיקף של הישוב היה מלא פירצות, גם לדעת הרב של הישוב. כאמור המשפחה היתה צריכה לאתר פתרונות יצירתיים ליצירת לחיים לעירוב, וכהמשך לגליון הקודם נביא עוד נידונים שהיו באותו מקום, שיש בהם כדי ללמוד את ההלכות למקרים שצריך להעמיד צורת הפתח בחוסר אמצעים טכניים.

באחד המקומות מצאו קרש רחב כשמונים ס"מ שהיה זרוק בחצר, והעמידו אותו תחת הלחי. באותה שעה היה עימם אדם שעוסק בעירובין, והוא העמיד את הקרש באופן שרק מעט ממנו יהיה מהחוט ולפנים [עד 24 ס"מ], כדי לקיים מש"כ החזו"א (סי' ע' ס"ק ט"ז בהערה) שאם הלחי נמשך יותר מג' או ד' טפחים מהחוט ולפנים יש לחשוש משום פתחי שימאי, כמבואר בגליון הקודם בדיון המזרן. והנה כדי להעמיד את הקרש, היה צורך לתקוע מסמר בקיר מחוץ לבנין, אבל מיד אמרו האנשים שאין להם רשות מפורשת לכך, והרי זה ספק גול דאורייתא. לכן חיפשו פתרון אחר להעמיד את הלחי. היתה שם ספה בחצר כדי לשבת עליה, וגררו אותה עד הקרש, כדי שהיא תחזיק אותו שלא יפול, וכך יהיה לחי.

ספה לשיבה שהציה מחוץ לעירוב

ראשית יש לציין שבמקרה כזה יוצא שחלק מהספה מחוץ לעירוב, ומי שמתיישב עליה בשבת צריך לשים לב שלא יקח עמו שום חפץ מעבר לחוט. ואת העגלה עם התינוק יצטרך להשאיר במרחק מהספה שתהיה בתוך העירוב. ויתכן שיש אפילו דין לנהוג בזה זהירות יתירה, שלא ישתמש בתוך כדי ישיבתו בחפצים שמונחים סמוך למקום החוט, כדמצינו בגמ' (ביצה דף ל). ונפסק להלכה בשו"ע (סי' שס"ה) שלא ישב אדם על פתח המבויר, שמא יתגלגל חפץ לחוץ ויבוא להכניסו. וע"ש במשנ"ב (ס"ק כ"ט) מש"כ בזמנינו שמשתמשים בצורת הפתח הנעשית ע"י חוט.

דבר זה מצוי בהרבה מקומות שחלק מהחצר מחוץ לחוט של העירוב, וצריך זהירות יתירה שלא להיכשל ולעבור את החוט מחוסר שימית לב.

קביעת הלחי לשבת ע"י ספה

אבל התעוררו לדון האם הספה מעוררת

חשש הלכתי בכשרות צורת הפתח, והנה מה שיש לדון בזה, הוא מצד ב' דינים: א. האם היא מחיצה באמצע צורת הפתח. ב. כיון שהספה נצרכת להעמיד את הלחי, ובשביל זה קבעו אותה שם לשבת אחת, א"כ נעשית כחלק מצורת המחיצות והלחיים [כדמצינו ברמ"א (סי' שני"ח ס"ב) שביטול לשבת אחת נעשה קרקע לפסול את המחיצות], ובפרט שכאן הספה נצרכת כדי להכשיר את הלחי, ואולי הוי כחלק ממנו, ולפי"ז יתכן שיש בזה חשש שהלחי משונה, או שמא הספה היא קרקע וצריך שהלחי יעמוד מעליה י" טפחים. למעשה מצאו פתרון לדיון הא, שהעמידו את הספה בצורה שתחת החוט היא לא גבוהה י" טפחים וא"כ היא לא מחיצה. אבל נשארה השאלה האם נחשבת קבע.

ולכאורה יש לחלק ולומר שדברי הרמ"א הם דוקא באבנים ועפר שדרכם להיות חלק מהקרקע, אבל דבר שהוא כלי כמו ספה, לעולם לא מתבטל

העירוב, אך השנה לא היה שם מי שיכוון אותה, והעמידו את הקונטינר במקום שנכנס כחצי מטר ממנו לתוך צורת הפתח. האחראי על העירוב בישיבה הבחין בבעיה שנוצרה, והודיע שהעירוב המחבר בין הבנינים אינו כשר. לאחמ"כ תיקנו והוסיפו לחיים לפני ואחרי הקונטינר, שע"ז נחשב שיש שתי צורות הפתח נפרדות וכנ"ל.

והנה הקונטינר הוא כלי, [ואע"פ שלענין שבת מצאנו שכלי גדול יותר מארבעים סאה נחשב בנין, מ"מ הקביעות שלו היא כמו כלי, שהרי הוא מקבל

טומאה בכלי מתכות ואינו כבנין של מתכות]. והרי כלי ארעי אינו פוסל את צורת הפתח, וא"כ הקונטינר לא יפסול, ולא יצטרך להוסיף עליו לחיים. אלא שיש לדון עד כמה זמן נחשב כדבר ארעי, האם גם אם ישהה שם חצי שנה או שנה אינו דבר קבוע. ולמעשה קשה לומר

מהו השיעור, ויש חוששים כשעומד יותר משבוע, וי"א שמשלושים יום ראוי להחמיר. לפ"ז מאחר והקונטינר עומד להיות במקום זה עד אחר שמחת תורה, שזה יותר מל' יום, יש מקום להחמיר שהוא מחלק ופוסל את צורת הפתח, וצריך להוסיף לחיים לפניו ואחריו, כפי שעשו בני הישיבה.

דרך אגב יש לציין שמי שעשה את הלחיים הבחין מעצמו בהלכה נוספת שאדם סתם לא מבחין בה, וחשוב לציין אותה. הנה במקום זה כמו בהרבה מקומות, הכביש לא ישר לגמרי, וממילא הקונטינר שעומד עליו ג"כ עקום מעט, ונמצא שהלחי שהוצמד אליו (קרש רגיל שעביו פחות משני ס"מ) לא היה בחלל שתחת החוט, אלא השפה העליונה של הקונטינר נטתה ועמדה בין הלחי לחוט. ויש לדון האם זה פוסל כדון גג המפסיק (משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ב). מצד אחד זה דבר קבוע, מצד שני אינו לו מראה של גג. אך יתכן שאין דין זה בגג דוקא אלא כל דבר קבוע מפסיק את הגוד אסיק של הלחי. ולכאורה נחלקו בזה הרבנים בהבנת דין זה, כמשנ"ת לעיל בגליון 4 והובא בקצרה לקמן בגליון זה, ואכמ"ל.

מכונת נטושה תחת צורת הפתח

דין זה נוגע למעשה גם במכונות מקולקלות שעומדות נטושות בשטחים שסביבות העיר, מכונות אלו יכולות לעמוד שם אפילו כמה שנים, וא"כ באופן שיש מכונת כזו תחת צורת הפתח, [ויש בה גובה " טפחים ואין תחתיה ג' טפחים], הרי היא מחיצה לחלק באמצע. שאלה זו נשאלה בימים אלו באחד העירובים השכונתיים בקצה בני ברק, שרצו להרחיב את העירוב ולעשות צורת הפתח במקום שיש מכונת שבורה, ואין רשות מהמגורר שם לפנות אותה. ולפי האמור יש להחמיר שהיא פוסלת את צורת הפתח. [אמנם במכונת טובה שבעליה נסעו לחודש או חודשים, יש לדון שאינה דבר קבוע, וצ"ע].

ומעשה שהיה בשנת השמיטה לפני כעשרים שנה, שרב העיר היה מורה שלא לחלק את פירות אוצר בין דין בחנויות, אלא במקום שאין דרך למכור בו פירות כמבואר בהלכה. ולצורך חלוקת הפירות הביאו אוטובוס ישר שאינו נוסע, והעמידו אותו למשך כשנה [זמן שיש פירות שביעית], והמעשה היה שאירע שהעמידו אותו ברח' חזון איש בדיוק תחת צורת הפתח של אחד העירובים, והיתה השאלה האם ניתן להחשיבו כדבר ארעי, או שמא במשך זמן כזה ארוך נחשב כבנין קבוע. היו ת"ח שהתירו, מפני שניכר שהוא אוטובוס למרות שאינו יוכל לנסוע, והיו שהחמירו כיון שהוא קבוע במקומו למשך זמן רב, ועיין.

כיצד חוטי הרכבת הקלה משמשים לעירוב

הנה הזכרנו שיש דברים שבשביל לעשות צורת הפתח אחת, צריכים לחשב ולדעת הרבה הלכות. נביא בזאת בס"ד צורת הפתח אחת שמסתמכים עליה לעירוב, ובימי בין הזמנים האחרון דנו עליה הרבה, ואפשר ללמוד בה כמה הלכות.

באחד המקומות שעוברת הרכבת הקלה, עובר גבול העירוב, ומטעמי בטיחות לא נתנו השלטונות למתוח את חוט העירוב מעל מקום הרכבת. כמה פעמים ניסו לקשור חוט שקוף שאינו ניכר, ובכל זאת הם הבחינו בו והורידו אותו, מחשש שיקרע ויסתבך בחוטי הרכבת. האחראים על העירוב היו בבעיה קשה, שכן הרכבת חוצה את כל העיר ואין מקום שאפשר לסגור את העירוב בתוך העיר, בלי לכלול את השכונות הערביות שמסביב. לשם כך עשו פתרון מעניין מאוד, וסמכו על החוטים של הרכבת, ועל העמודים של חוטי

למעשה המושפחה הנ"ל התקשרה למוקד כמה פעמים במשך יום שישי, לשאול על דיני הלחיים שהם מצאו, וכדי שלא יהיה חשש במקרה הנ"ל, הורו להם שיקחו אבנים נמוכות שאינן גבוהות ג' טפחים (24 ס"מ) מהקרקע, ושיהיה לחי שיש בו י' טפחים מעל האבן. באופן זה אין חשש שהאבן תחשב כקרקע, כיון שיש י' טפחים מעליה, וגם אין פסול מצד שהלחי עומד על גבי קרקע גבוהה כעין מדרגה, [דהיינו אם ננקוט שהאבן כקרקע, ואז החלק התחתון של הלחי שמהאבן ולמטה כאילו שקוע בקרקע, והלחי מתחיל רק מעל האבן], מ"מ אין בזה בעיה, כי באופן שגובה המדרגה פחות מג' טפחים הרי זה כשר. וגם אם האבן אינה כקרקע, א"צ לומר שהלחי מתרחב ומצרף את האבן, כיון שיש בלחי גובה י' וא"צ לצירוף גובה האבן. ואם כן באופן שהאבן פחות מגובה ג' טפחים, והלחי גבוה י' מעל האבן, יצאנו מידי כל חשש.

שקי חצץ כמחיצה באמצע צורת הפתח

באותו ענין של ביטול אבנים לקרקע לשבת אחת, היה מעשה שאירע לפני שבועיים באחד העירובים השכונתיים בבני ברק, שהאחראי יודע היטב את ההלכות ונושא באחריות כראוי, והבחין בבדיקת העירוב ביום שישי שתחת צורת הפתח העמידו שני שקים גדולים של אבני חצץ, לצורך הבניה בשבוע הבא. האחראי מיד עורר את החשש שהאבנים יוצרים מחיצה באמצע צורת הפתח, ומחלקים אותה ופוסלים אותה, מפני שבכל צד יש רק חצי צורת הפתח. ואמנם גובה השקים בדרך כלל פחות ממטר, ואין בהם י' טפחים לשיעור חזו"א, מ"מ יש בהם י' טפחים לשיעור רח"נ.

כדי לתקן את הדבר, לקח האחראי שני משטחים של סחורות, והעמיד לפני ואחרי השקים [והם אינם כשרים ללחי משום פתחי שימאי ואכמ"ל, אלא מטרתם כדי שיוכל להצמיד להם לחיים], על המשטחים הוסיף לחיים (כמופיע בתמונה), ובכך נעשו שתי צורות הפתח נפרדות, אחת לפני השקים ואחת אחריהם.

אולם כעת נוצרה בעיה נוספת, שהמקום של השקים הוא פירצה לפי שיעור חזו"א [שכאמור השקים אינם גבוהים מטר], ואין לומר שלפי שיעור חזו"א הרי מעיקרא אין בעיה, ולא נתחשב כלל בלחיים. זה אינו, כיון שלאחר שנעשו לחיים גבוהים מטר, הרי הם מחלקים את צוה"פ מצד עצמם, [ורק אם

היה עושה לחיים של 80 ס"מ, היה אפשר לומר ממה נפשך], ושוב יש כאן בעיה של פירצה. הנה גם לזה נתן האחראי את דעתו ומתח שני חוטים מלחי ללחי, כדי להגביה ולהשלים את גובה השקים לשיעור מחיצה. [הקפיד שהחוטים יהיה בתוך ג' או ד' טפחים לשפת השק,

כדי שלא יהיה חסרון של צירוף מחיצות כמבואר בסי' שנ"ח ס"ב, ובגליונות לעיל]. הנה פתרון זה נעשה על הצד הטוב ביותר, מתוך ידיעה מקיפה של פרטי הלכות עירובין. אולם כעת יש לדון האם באמת צריך לעשות את כל זה, משום שהשקים מונחים שם לשבת אחת או שתיים, והרי הם דבר ארעי ואינו פוסל. אמנם כתבנו לעיל שאבנים ועפר בטלים לקרקע אפילו כשהם מונחים לשבת אחת בלבד. מ"מ יש לחלק שדוקא אבנים המונחים על הקרקע בטלים לקרקע, משא"כ כשהם בתוך כלי כגון בתוך שק, אינם בטלים לקרקע. וכן שמענו בשם מרן הגר"נ קרליץ שליט"א גם על בלוקים הסדורים על המשטח, או אבנים של מדרכות [אבנים משתלבות] שמגיעים בארזיה של רצועות ברזל, דבכה"ג אינם בטלים לקרקע ואינם פוסלים. ולפ"ז גם אם יש בשקים גובה י' טפחים, אינם פוסלים מפני שהם עראיים. ואמנם עצם הדין שדבר ארעי לא פוסל, יש לדון בו, דבשלמא להתבטל לקרקע אינו מתבטל, אבל בדין מחיצה באמצע צוה"פ י"ל שגם דבר ארעי פוסל, דמ"מ הוא מחיצה. אבל למעשה נקטינן ע"פ הרבנים שגם מצד פסול מחיצה, לא פוסל דבר ארעי, והאחראי הנ"ל רצה להחמיר בזה.

קונטינר שהועמד תחת צורת הפתח

מקרה נוסף שאירע בשבועות אלו, בעירוב של ישיבת "אורחות תורה" המיועד לחבר בין ביהמ"ד לפנימיה, לצורך ההכנות לימים הנוראים, הביאו קונטינר של קירור [מכולה של אניה שמותקן בה מערכת קירור], להחזיק את האוכל שמכנים לימי החגים עבור בני הישיבה הרבים. בכל שנה היה בחור שהיה מכון את המשאית שלא יניחו את הקונטינר תחת צורת הפתח של

הרכבת, שהם יהיו צורת הפתח של עירוב. ומשם והלאה חיברו את צורות הפתח של העירוב. ויש לדון בצורת הפתח זו מכמה הלכות.

חומי חשמל שלא נעשה לצורת הפתח

א. באחרונים מצאנו נידון ארוך המורכב מכמה נידונים, האם אפשר לסמוך על חומי הטעלגרף [הטלפון] שישמשו לצורת הפתח של עירוב, והמשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) ציין לזה ולא כתב שום צד או הכרעה. היו פוסקים שדנו לפסול משום שלא נעשה לשם צורת הפתח, וכן היה נידון שהחומים מחוברים מן הצד, ונידון נוסף שהחומים שוקעים. המשכנות יעקב (סי' ככ"ג) והישועות מלכו (סי' כ"א) והאבני נור פסלו משום שלא נעשה לשם צורת הפתח. אבל החזו"א (סי' קי"א סק"ה) פסק שאין חסרון במה שלא נעשה לשם צורת הפתח. אלא מועיל מחשבת האדם, ואפילו מי שאינו בעלים, יכול לחשוב עליהם שיהיו צורת הפתח וכשר. [ומשמע שבבכ"ג צריך מחשבה, ואינו כדבר שנעשה לשם פתח כמ"ש בבמק"א ואכמ"ל].

ולפ"ז כיון שהתכוונו שהחוט של הרכבת ישמש לצורת הפתח, הרי זה מועיל לפ"ד החזו"א.

צורת הפתח שנעשית מאליה והלחיים לא נוגעים בחוט

אמנם יש ת"ח בירושלים שנוקט דמש"כ שצורת הפתח שנעשית מאליה כשרה, היינו דוקא באופן שהקנים מגיעים עד לחוט העליון, משא"כ באופן זה שמשותמים בלחיים כדלקמן לא מועיל כוונה, וצריך שיעשו לשם צוה"פ. ומקורו מדברי הפמ"ג (סי' תר"ל א"א סק"ב) שבא לישב דברי הרמ"א שכתב שאם הקנים נוגעים בשפת הסכך הוי צורת הפתח, והקשה המג"א דבירושלמי מבואר שאין שפת הסכך נעשית צוה"פ, כיון שלא נעשית לשם כך. ותירץ הפמ"ג שכונת הירושלמי לפסול כשאין הקנים נוגעים בסכך, והרמ"א הכשיר באופן שנוגעים. ולפ"ז מבואר שצוה"פ שנעשית מאליה ואין הקנים [הלחיים] נוגעים בקנה העליון, פסולה.

ונהנה באמת גם הת"ח הנ"ל לא פשוט לו שהלכה כדברי הפמ"ג, משום שהגר"א שם כתב שהבבלי חולק על הירושלמי, וצוה"פ שנעשית מאליה כשרה, כיון שצוה"פ משום מחיצה ולא משום היכר. ולפ"ז אפשר להשתמש בצוה"פ שנעשית מאליה. וגם בדעת המשנ"ב יש סתירות אם חשש לזה, ועוד אפשר לומר שמש"כ בהלכות סוכה שצריך שהלחיים יגעו בקנה היינו דוקא באופן שמשותמים בשפת תקרה או שפת הסכך שאינו משקוף ממש, משא"כ כשיש קנה עליון יש להכשיר. ויש להאריך ואכמ"ל. ועכ"פ שיטת הפמ"ג בסוכה היא שיטה יחידה ומיוחדת, והגר"א שם חולק על הרמ"א ואומר שא"צ ליגע, א"כ צ"ע אם יש להחמיר בזה.

נידון זה מצוי בהרבה מקומות שיש גשרים, והעירוב עובר תחת הגשר, שנוהגים להעמיד לחיים תחת הגשר, ורצועת הבטון הבולטת תחתיו משמשת לקנה עליון, [ובכך ממעטים את הבעיות של החומים שנקרעים]. והרי הגשר נעשה לשם שימוש אחר, והלחיים לא מגיעות לתקרת הגשר. ונוקטים להכשיר דבר זה, ועיין מש"כ בקובץ אליבא דהלכתא החדש [קובץ ע"ג עמ' ס"ה].

עמודי תאורה שהחלק התחתון מתרחב, והחשש שהעמוד עקום

ב. כידוע כמעט כל חומי החשמל אינם עוברים מעל העמודים, אלא קשורים בצד העמודים, ודבר כזה פסול לשמש לצורת הפתח, כמבואר בשו"ע (סי' שס"ב ס"ק ס"י), הפתרון לבעיה זו היא להעמיד לחי תחת החוט, ואז לא צריך להתירם לעמוד. על פתרון זה סמכו במקרה דנן בלי לעשות שינוי כלשהו, וזה משום שתחתית העמוד מורכב מעמוד רחב יותר, וא"כ החוט שקשור מן הצד לעמוד העליון הצר, עובר מעל החלק התחתון של העמוד, והוא יכול לשמש לעשותו צורת הפתח כשרה. ואע"פ שהחלק התחתון לא נוגע בחוט, הרי יכול להועיל כמו לחי שאינו נוגע בחוט [מדין גוד אסיק, כמבואר בשו"ע שם]. ועיין מש"כ לעיל גליון 22 לדון בעמודים אלו [עמודי תאורה] מצד הטבעת הבולטת מעל החלק התחתון, והבאנו שדעת הרבנים להכשיר [שהבליטה אינה מפסיקה את הגוד אסיק, וגם אינה מקלקלת מדין פתחי שימאי], ע"ש.

אולם כאן צריך לדעת להבחין בבעיה מצויה מאוד, שיש הרבה עמודים נוטים מעט, ויוצא שמקום קשירת החוט בגובה חמש מטר, סוטה ממקום החלק התחתון של העמוד, ואז החוט אינו מעל החלק התחתון, ופסול לכל הדעות. היתה שכונה אחת שעשתה לפני כמה שבועות עירוב ע"י שרשרת עמודי תאורה מסוג זה, וסמכה על החלק התחתון הבולט שישמש ללחי, אבל עבר שם אחד המומחים לעירוב ובדק אותם במכשיר, וגילה שאחד העמודים נוטה באופן שיש לחשוש שהחוט עובר את הבליטה שבעמוד. ולכן הוסיפו לחי מצד אחד של העמוד. היו אנשים ששאלו ע"ז איך אפשר לעשות צוה"פ עם לחי רק בצד אחד, האם הוא מועיל לשני הצדדים. אבל כמו שהתבאר הרי בצד השני יש לחי, כי הבליטה שבעמוד מכוננת תחת החוט, והיא הלחי.

חוט קשור ללולאה, ורק הלולאה מעל הלחי

בחומים של הרכבת הקלה היה נידון אחר באותו ענין, משום שהחומים אינם קשורים ישירות לעמוד, אלא מחובר לעמוד לולאה מברזל (כעין משולש), והחוט קשור אליה. באחד מימי בין הזמנים עברו שם ת"ח והעירו שמוא החוט אינו מעל החלק התחתון של העמוד [שהוא הלחי], אלא רק הלולאה מעל הלחי, והיא לא המשך של החוט. לאחר כמה ימים הגיע בודק ממוקד העירוב השכונתי שהתעניין בדבר, ובדק עם המכשיר שאכן החוט מתחיל אחרי הלחי, ואינו עובר מעל הלחי.

ובאמת יש לדון האם אפשר להחשיב את הלולאה כהמשך לחוט, ויהיה דינו כקנה עליון, וכך סברו אלו שסמכו את העירוב על צורת הפתח זו. אבל יש אומרים שאי אפשר להחשיב את הלולאה כחלק מהחוט, כיון שניכר שהיא

אמצעי לקשירת החוט, וגם אינה הולכת בקו ישר של החוט. יש שהביאו ראיה מדברי החזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) שחוט הקשור ליתדות שנוטים לצד כמו שיש בכל עמוד חשמל זרועות המרחיקות את החוט מהעמוד, היתדות פסולים לשמש המשך לקנה העליון, מפני שיוצא שהקנה העליון אינו ישר ואינו בצורה של פתח [פתחי שימאי], ומשמע שלולי החסרון שהם נוטים לצד, היו נחשבים כהמשך של הקנה העליון. אבל יש לדחות דהחזו"א לא כתב שלולי

בעיה זו יהיה כשר, אלא שבבכ"ג יש פסול שאינו ישר, ואה"נ גם כשהיתד ישר עם החוט יש פסול אחר, רק שאינו פשוט כ"כ כמו יתד נוטה. ובפרט שבמקרה שלנו ג"כ יש איזו סטיה במשולש הברזל שעל העמוד. אבל בחכמת שלמה להגר"ש קלוגר זצ"ל (על השו"ע סי' שס"ג ססכ"ו) דיבר על מקרה ממש דומה לזה, וכתב שצריך שהחוט יהיה מעל הלחיים, ולא מועיל שהטבעת מעל הלחיים. בענין זה הבאנו לעיל (גליון 18) שבספר נתיבות שבת להגר"י בלוי זצ"ל (פי"ט סעיף ל"ב) הביא דברי החכמת שלמה, וביאר (בהערה) שאין להחשיב את הטבעת כחלק מהקנה העליון, מפני שאז הקנה העליון מתעקם והוי בכלל פתחי שימאי. והוסיף שם לפ"ז [וכך שמענו שהיה מורה להבדל] שאם קושרים את החוט סביב לעמוד ולא מהדקים את הקשר שיהיה צמוד לעמוד, נוצר בדרך כלל כעין משולש בתחילת החוט, שממקום הקשר החוט פונה לשני צידי העמוד, ואינו מגיע בקו ישר עד העמוד. וא"כ באופן זה צריך שהלחי יהיה מכוון תחת החלק של החוט הישר, ולא במקום המשולש שדומה לטבעת הנ"ל. לפ"ז גם בחוט של הרכבת קיימת בעיה זו.

קשירת החוט ע"י לולאה

לאחר שיצא לאור גליון 18 שבו הבאנו את הדין הנ"ל, התקשר אחד האחראים מאחד העירובים בעיר עפולה, ואמר שדין זה הוא חידוש בשבילו, ולפ"ז יש לו שאלה מהעירוב שלו. היה מקום אחד בין עצים שהחוט עומד נמוך, וכל שבוע היו קורעים את החוט. החליטו לנסות לקשור חוט ברזל חזק, ומאז החוט מתקיים בס"ד. אבל הקשירה שעשו בחוט זה נעשתה כמו בחומי חשמל, שמסובבים את החוט על המוט, ומהדקים אותו לעצמו עם בורג מכופף [ויש מוסדות שקושרים כך את הספלים לנטילת ידים]. באופן זה יוצא שיש כעין לולאה קטנה, שאמנם אינה מתרחבת מעט, אבל היא לולאה. וא"כ החוט שאחרי הלולאה אינו מעל העמוד, [ובמקום זה השתמשו בעמודים ישרים ללא לחיים] אבל נראה שבאופן זה יתכן להכשיר, משום שאם הפסול מטעם שהחוט אינו ישר, י"ל שבמקרה זה שמסובב רק על המוט הדק שמעל העמוד, זה סטיה מאוד קטנה, ונחשב ישר. וגם אם הטעם שלולאה היא אמצעי קשירה, י"ל שכיון שבאופן זה החוט באמת ממשיך ישר, אינו הופך

רופא ולא מבין ברפואה, יתן תרופות לאנשים בהתנדבות? האם אינסטלטור שלא מבין בחשמל, ירכיב מערכת חשמל?

הוסיף האברך ושאל את המשגיח, האם מיישהו התעניין על העירוב, כי על האוכל הוא ידע שהרבה שאלו והעירו. והמשגיח השיב שחזן ממנו אף אחד לא שאל. ושוב האברך השתומם, איך ציבור חרדי, כ"כ הרבה משפחות, לא חושבים על הנושא של טלטול בשבת.

צו"ח על דקל באמצע מרחב הרחב והדקל מזהב ללוי

בסופו של דבר האברך הסביר למשגיח את הבעיה שבנידון שהוא עשה, והמשגיח חזר אליו עשרים דקות לפני שבת שהוא סידר את העירוב, ושאל את הרב של הארגון שהיה במקום אם זה טוב, והרב אמר שכנראה האברך שדיבר אתו יודע יותר טוב בנושא זה. האברך יצא וראה שהוא הוסיף עוד צורת פתח לדקל נוסף, וסידר את הלחי שלא היה תחת החוט, (ראה תמונה שהדקל נוטה, והלחי אינו במקום שמתחיל החוט), אבל עדיין לא היה חיבור בין צו"ח לגדר, ונשאר

פירצה באורך מטר, [שזדה יש להכשיר בדיוק כד' המקו"ח והחזו"א]. אך עדיין הגדר עצמה היתה מעצים ועציצים שיש רווחים ביניהם. והאברך לא הודיע לאחרים על הבעיה, אך לא נתן לב"ב לטלטל, ואפילו למרפסת לא היה יכול להוציא את העגלה, כיון שהיא היתה בקומת קרקע ולא היתה סגורה כהלכה.

חוסר הדרישה לעשיית עירוב מהודר

נראה שבסיפור זה טמונה אחת הסיבות להבדל התהומי בין כשרות העירובים לכשרות המאכלים, מדוע בכשרות מאכלים יש כשרות טובה, ובכשרות העירוב אין אפילו ממונה לתפקיד הזה. או שיש אדם פרטי שעושה בהתנדבות ללא פיקוח.

התשובה היא, כשרות המאכלים מוחדרת לאנשים שיש בעיות בכשרויות הפשוטות, וכל אדם מברר לפני ששוכר מקום בתנאי קודם למעשה שיהיה

מחיצות ושיחים ועצים שבניהם חתום גדולים

כשרות טובה, ואם לא הוא יחפש מקום אחר. ממילא המארגנים מוכרחים להשקיע טוב בכשרות מהודרת המספקת את סגנון המתארחים, שאל"כ לא יבואו. אמנם זה עדיין לא כמו רמת הכשרות במקומות חרדיים ממש, כי בכל זאת זה מטבח שבשאר השנה לא כשר, ומשקיעים רק בשביל לצאת יד"ח כשרות, אך עכ"פ משקיעים בזה כמה אלפי שקלים עבור שבת אחת. לעומת זאת בעירוב אנשים לא מתעניינים ואין חשש שמיישהו לא יבוא בגלל זה, ולכן המארגנים לא רואים צורך להשקיע בזה אפילו שקל אחד, רק אם מיישהו רוצה שיעשה בהתנדבות, יחפש קרשים, ויחבר אותם עם חוטים, או יעמיד אותם עם אבנים בתקוה שלא יפלו עד מוצאי שבת, וע"ז יסמכו מי שרוצה "להחמיר", והנותרים אפילו את זה לא יודעים.

דברים אלו הם דברים של חשבון נפש לכל אחד מאיתנו, אצל כל אחד מקוננת מחשבה שעירוב זה לא דבר שצריך כשרות הכי טובה, אם זה לא טוב בשביל הגדולים, לפחות טוב לילדים. אפילו מהעוסקים בעירובים שכונתיים במקומות מסוימים, שמעתי שאומרים שהם לא זקוקים להתאמץ יותר מיד, כי זה רק לחומרא, שהרי אנשים בלא"ה מטלטלים. יהי רצון שמתוך לימוד הלכות אלו, וסיפור הדברים המתרחשים מידי שבוע בכל מקום, נזכה להתחזק, ולזכות לברכת הכתוב "אם תשיב משבת רגלך... אז תתענג על ה'".

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגיליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

לאמצעי קשירה, ורק המשך החוט שלאחר הסיבוב הוא נחשב לאמצעי קשירה. וא"כ באופן זה החוט נחשב ממשיך עד מעל העמוד, ועיין. אבל עוררו שיש בזה חשש פתחי שימאי, מצד הברזל של הקשירה, ואי"ה יבואר בגליון אחר.

מצלמה שחוצצת בין הלחי לחוט

ג. נידון נוסף שהיה בצורת הפתח שברכבת, שיש תחת החוט מצלמה, שעומדת בין הלחי לחוט, ורוחב הקופסה יותר מטפח. והנה מקור החשש הוא ממש"כ הט"ז והובא במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שאם יש גג הבולט בין הלחי לחוט, הוא פוסל. ויש בזה שתי הבנות ונפק"מ ביניהם. יש אחרונים שלמדו שהגג מונע את הגוד אסיק מהלחי לחוט, ולפ"ז יש מקום לומר שא"צ שיעור בגג, אלא כל שהוא חוצץ בין הלחי לחוט הוא פוסל. וכן הורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאפילו הפסק קטן חוצץ. אבל בחזו"א (סי' ע"ג ס"ק י"ג) מבואר שהחסרון הוא שמחמת הגג אין הלחי מתיחס לחוט, ולכן כתב שרק גג קבוע מפסיק. ולפ"ז הורה מרן הגר"נ קרליץ שליט"א שצריך שיהיה בגג רוחב טפח כדי שיחשב מפסיק. והנה בנידון דידן הקופסה של המצלמה רחבה טפח, והעוסקים בעירוב שלא חשש לכך, סברו שמ"מ קופסה היא דבר קטן באופן יחסי וצ"ע.

ד. בענין החוטים גם היו כמה נידונים. היו שם שני חוטים. החוט התחתון מורכב משני חוטים, ויש באמצע טבעת ברזל שמחברת אותם, עקב החיבור לחוטים אחרים. וא"כ יש להסתפק האם הטבעת יכולה להחשב המשך של החוט, ולחבר שני חוטים שיהיו כקנה אחד ארוך. וזה תלוי קצת בנידון ב' הנ"ל, אך בזה יש יותר מקום להכשיר וצ"ע. שאלה נוספת שהיתה בו שהחוט שוקע באמצע, ובוה הבאנו בגליון הקודם מה הדין חוט שוקע באמצע, באופן שיש לחיים, שהחוט בכל מצב הוא מעל ראש הלחיים, ע"ש.

ה. בחוט העליון היתה שאלה אחרת, שהוא נמשך לצד, ע"י החיבורים שבינו לבין החוטים שעומדים לאורך מסלול הרכבת, והאמצע של החוט יוצא מבין שני העמודים [הלחיים]. בדין זה החזו"א (סי' ע"א סק"י), פוסל משום שאמצע החוט נידון בצורת הפתח מן הצד. ובמשנ"ב לא מפורש הדין בזה, יש אומרים שתלוי במחלוקת שהביא (סו"ס שס"ב) בדין חוט מתנדנד, ויש פוסלים.

הנה בדברים אלו רואים שלפעמים בפתרון אחד בעירוב, שנראה מבריק ויפה, אפשר לדון כ"כ הרבה, ויש הרבה דברים שהוא לא יוצא מהודר חלק. בעירוב של עיר שלמה יש הרבה פעמים מצבים שאין אפשרות אחרת, ומוכרחים לסמוך על שיטות מסוימות בכל מיני דברים, כדי שיוכלו להכשיר את העירוב, למרות שהעוסקים בו משתדלים מאוד.

צורת הפתח בשביל, ללא חיבור למחיצות

מעשה שאירע בימי בין הזמנים, באברך שנסע לנופש עם ארגון מסוים ששכר בית מלון בעצפון עבור משפחות חרדיות. אברך זה חשב מראש על נושא העירוב, כיצד יהיה מותר לו לטלטל את התינוק בשבת בחצר המלון, ולפני שסיכם עם הארגון בירר האם יש עירוב בבית המלון. הארגון הפנה אותו למשגיח הכשרות של המטבח, והמשגיח אמר שאין עירוב [מלבד העירוב של כלל העיר], אבל בשבילו הוא יסדר עירוב. שמח ונסע לשבת.

צו"ח מעין דקל ללא חיבור למחיצות

כשהגיע למקום חשכו עניו, ומרוב תמיהתו על הבורות של מי שעשה את העירוב, הוא התקשר מיד למוקד העירוב לשאול איך יתכן שהוא נפל כך בפח. המשגיח ברוב טובו [בחינם] מתח חוט בין שני דקלים העומדים משני צידי שבביל שבכניסה, באמצע מרחבי הדשא, והעמיד לחיים ליד כל דקל, ובוה הסתיים העירוב, בלי שום קשר למחיצות או להיקף, אין שום חיבור מהדקל לכל צורת הפתח או גדר כלשהי. האברך פנה למשגיח ושאל אותו זה לא עירוב, אין שום משמעות לצורת הפתח אחת בלי חיבור להיקף מכל הצדדים. המשגיח היה אדם חרדי יר"ש והשיב שהוא באמת לא יודע שום מושג בעירוב, וזה לא מתפקידו לעשות עירוב, אלא הוא התנדב לעשות זאת. לפני שנים עשר שנים! היתה כאן קבוצה שעשתה עירוב, והוא ניסה לעשות מה שהוא זוכר שהם עשו. האברך יצא מהכלים, איך משגיח שלא למד ולא התנסה בתחום של עירוב, יכול לומר שהוא עושה עירוב ואפשר לטלטל בו. האם מי שאינו